

Urednik izdanja

Vana Dereta

Naslov originala

Julia Malye

PELICAN GIRLS

Copyright © 2024 by Julia Malye

All rights reserved.

Copyright © ovog izdanja *Dereta*, 2025

ŽULIJA MALI

PELIKAN DEVOJKE

Prevod sa engleskog
Vesna Stojković

Beograd
2025
DERETA

Ovo delo je fikcija. Sve reference na stvarne ljude, događaje, institucije, organizacije ili lokacije imaju za cilj samo da pruže osećaj autentičnosti i koriste se fiktivno. Svi ostali likovi, događaji i dijalozi, plod su autorove mašte i ne treba ih tumačiti kao stvarne.

Za moju majku, za mog oca

Godine 1720. brod *La Baleine* napustio je atlantsku obalu Francuske, prevozeći žene u reproduktivnom dobu, odgajane ili utamničene u pariskoj bolnici *La Salpêtrière*. Spremne da žrtvuju sve kako bi izbegle dalji društveni progon, ove žene zaputile su se u *La Louisiane*, u trenutku kad su doseljenice bile očajnički potrebne u „Misisipiju”, kako su tu zemlju u to vreme zvali Francuzi. Tako su 1721. stigle do kolonije. Inspirisan istinitom pričom, ovaj roman je posvećen svim onim hrabrim ženama koje su previše dugo ostale u senci američke i francuske istorije.

PRVI DEO

Najpre ih zaslepi sunce Nju Biloksija, neobično blistavo za januarsko popodne. A onda se oči žena razbistre i pred njima se ukažu bela plaža i nepomična gomila okupljena na njoj, preplanuli, ispijeni muškarci koji nestrpljivo čekaju. Devojke se zbiju jedna uz drugu u kanuima. Donovi njihovih cipela toliko su se istanjili da osećaju grubo drvo pod nogama. Kad veslači prestanu da veslaju, nekoliko metara od obale, neke od žena pokušaju da ustanu u kanuima koji se drmusaju. Vlažni vazduh lepi im se za grlo poput natopljenog hleba.

Konačno posle tri meseca vide pesak koji je voda skrivala od njih dok su prelazile Atlantik, a ranije tog jutra konačno se ukazalo dno mora, kad su se iskrcale sa *La Baleine* i prešle plažu Šip Ajlenda – stoka skorena od soli, zbijena kako bi se zaštitila od vetra, dok izobličena debela leže ostavljena duž obale, a pacovi gmižu po pešćanim dinama, šunjaju se oko nogu devojaka, pa ponovo odjure. Neke su mislile da je putovanju došao kraj, da je *La Louisiane* samo ovo majušno ostrvo. Niko se nije potrudio da im kaže da čamci ne mogu da pristanu u Nju Biloksi, da je voda tamo previše plitka. Otkako su napustile Pariz, ženama su vrlo malo toga rekli.

Sad se naginju preko ograde čamca i zure u vodu. Kamenje, školjke i hitre, blistave ribe, koje blesnu kad ti promaknu pred

očima. Kad jedna od devojaka vrisne, ostale zaprepašćeno pogledaju unaokolo i uzvrpolje se na svojim mestima. Čuje se pljuskanje i neka devojka pokušava da se uhvati za kanu koji se upravo prevrnuo. Ali jedna časna sestra je već hvata za mišicu, a dva veslača isprave pirogu, dok se njena haljina od serža širi ispod površine vode poput crnog mastila. Devojka pokušava da ustane i deluje kao da samo što ne zaplače, ali zna da nijedna od njih ionako ne može da joj pomogne.

Zato žene urade jedino što mogu, uhvate se za ruke – i skoče.

Prvo poglavlje

Pariz, mart 1720.

MARGERIT

Margerit mora da sastavi spisak. Presavije pismo javnog pravobranioca i pokuša da nađe gde da spusti svoju povređenu nogu – zbog kiše koja je poslednjih dana padala, bol je sa butine prešao na nožne prste, šireći joj se sve do šaka. Veče je, žene su poslate na spavanje, sestre su prestale da donose svoje spiskove za nabavku, a zanatlije su zatvorile svoje radnje. Čak su i zatvorenice zatočene u *loges aux folles* utihnule. Margerit skine svoj šešir. Ne bi trebalo da bude u svojoj kancelariji nakon zalaska sunca. Već da uveliko sedi u svom vrtu, pod procvalom mimozom, čiji je gusti buketi podsećaju na gospodske perike. Tu, okružena krasuljcima i ljiljanima, čak i posle toliko godina, može da zaboravi kako *La Salpêtrière* zapravo miriše.

Otvori tanku fasciklu. Šake su joj postale nespretno, neočekivano zadrhte i prošlogodišnji spisak umalo joj ispadne ispod stola. Uhvati ga pre nego što stigne do njenog krila. Poslednjih petnaest meseci birala je žene koje će biti poslate u Misisipi. Javni pravobranilac je bio zadovoljan njenim prvim spiskom; sada joj mesje Žoli de Fleri piše da je guverner *La Louisiane* lično tražio još devojaka.

Margerit primakne sveću papiru. Nije sigurna odakle da počne sa ovim novim spisikom.

Proces odabira je nekada bio drugačiji. Njena ideja je bila da prebace zatvorenice u koloniju: ne tako davno, mogla je da odabere koga god je želela. U *La Salpêtrière* više nije bilo mesta, nije bilo dovoljno spavaonica za one kojima je zaista bilo potrebno utočište. Krevete su zauzela stvorenja koja se nikada neće promeniti. Sada je bilo pitanje koga bi se pre ratosiljala – trovačica, buntovnica, veštica, ili onih koje barataju noževima. Od dvesta devet devojaka koje je odabrala prošle godine, posebno se jasno seća teoretičarke zavere, koja je svoju kaznu odslužila u ženskom zatvoru, sipajući pogrdne reči po kralju. Marselin Žanson. Ona sigurno ide.

Ali ove godine ne može da pošalje nikog iz *La Grande Force*. Mesje Žoli de Fleri je insistirao na tome da guverner Bjenvil ne želi još zatvorenica. Umesto njih, želi oko devedeset plodnih, tihih, sposobnih devojaka. Što znači, pokajnice iz *Maison de Correction* u *La Salpêtrière*, ili devojčice iz tamošnjeg sirotišta, *La Maison Saint-Louis*. Ona odmah zamisli dvanaestogodišnju Šarlot Kuturije, ridokosu siroticu s prelepim glasom, kako putuje u nepoznatu, varvarsku *La Louisiane*, zemlju koja u Margerit budi više strah nego divljenje. Ne, ne Šarlot. Nju će čuvati na sigurnom ovde u *La Salpêtrièreu* i kroz nekoliko godina, mogla bi da postane *soeur officière*. Margerit je svesna da su joj za Misisipi potrebne snažnije žene.

Promeša perom po mastilu. Teoretičarka zavere je imala sestru, mnogo mlađu i još neiskvarenu. Margerit pokuša da se seti sestrinog imena. Antoanet? Ne, počinje sa „E”, možda. Pomisli na svoju sestru, na to kako su se svi uvek mučili da shvate kako su stroga nastojnica *La Salpêtrière* i otmena markiza D’Aržanson, supruga penzionisanog i majka sadašnjeg šefa policije, odrasle u istoj kući. Pod „*Passagers de La Baleine*” napiše: 1) *Etiennette (ou Antoinette?) Janson – entre 15 et 17 ans.*

Ostalo joj je da odabere još samo osamdeset devet. Margerit se zavalj u stolici, a bol joj se od stopala popne sve do vrata. Mastilo u posudi pamti krugove koje je ucrtalo njeno pero.

„Madam?”

Sa druge strane vrata, žena molećivo ponovi istu reč, upitnim tonom, jedinim koji njen glas zna. Madmoazel Baji je svesna toga da ne bi trebalo da je uznemirava nakon Velikog povečerja, poslednje večernje molitve.

„*Qu'y a-t-il...* Šta je bilo?”

Drvena vrata zaškripe kad njena nova pomoćnica kroči unutra. Pokreti madmoazel Baji odražavaju to kako ona razmišlja – dražesno, precizno, ne rizikujući ništa.

„Šta je bilo?”

„Nadzornica *loges aux folles* prijavila je nove slučajeve ujeda pacova.”

„To nije ništa novo, madmoazel Baji.”

Margerit prezire strah koji pročita u očima svoje pomoćnice. Volela bi da jednostavno sama reši taj problem s pacovima.

„U pitanju je ona poremećena žena”, konačno prizna madmoazel Baji. „Emili Le Nuan. Još jedan od njenih napada.”

Margerit privuče bolesnu nogu telu.

„Zar stražari ne mogu ništa da urade? A šta je sa dežurnom sestrom?”

„Pokušali su. Ne želi da prestane.”

Naravno da ne želi. Pre mesec dana, Margerit je naredila da se devojci zabrani da prisustvuje bilo kakvim obredima. Bila je izgnan slučaj i počela bi da bogohuli čim bi ugledala neku knjigu, ubeđena da su sve one Biblija.

„Ostale žene su se uznemirile.”

Margerit se osloni dlanovima o sto i ustane. Ne mogu ništa da urade bez nje. U poslednje vreme često razmišlja o tome i uvek oseti tračak ponosa, olakšanja. A onda je preplave iscrpljenost i

strah. Odrično odmahne glavom kad madmoazel Baji zakorači ka njoj.

„Požurimo onda”, kaže Margerit.

Ne mogu da požure. Margerit se svojiski trudi da što brže pređe Kor Lasej, ali ipak moraju da se zaustave kad stignu do crkve Sent Luj. Sad je već pala noć, obavivši senkama stražare na dužnosti i nekoliko ratnika koji žure ka svojim domovima. Margerit se nasloni na zid i sačeka da bol popusti.

„Hoćemo li?”

Preseku kroz Zgradu za stare žene, do Kor Sent Kler, gde joj štap zapne o kaldrmu. Zdesna je u Radionici za mlade žene osvećljen samo jedan prozor. *La Salpêtrière*, njen grad, pruža se večeras u beskonačnost. Kad zakorače na *Rue des Gardes*, tišinu zaparaju zvukovi: povici iz spavaonica, groktanje iz svinjca, uvrede iz *Archers' Building*. Sa njihove leve strane uzdiže se *La Grande Force*. Ima nečeg pokvarenog, prljavog u ovoj četvrti što uvek pogodi Margerit. Da je ona nadgledala izgradnju *La Salpêtrière*, podigla bi ženski zatvor na suprotnom kraju grada, gde se trenutno nalaze Kuhinja i Kor de Ševr. Radije bi da u srcu svoje bolnice ima koze, nego poremećene.

„Majko”, pozove madmoazel Eloten.

Stražari snize glas dok glavna sestra *La Grande Force* drži vrata zatvora otvorena. Jedna sveća baca joj na obraze svetlo u obliku polumeseca, ali njen crni šešir iščezne u mraku. Memljivi miris vlažnog hodnika, truo i mučan, spusti se niz Margeritino grlo.

„Rekla sam madmoazel Baji da nema potrebe da te uznemirava”, kaže glavna sestra. Čini se da madmoazel Baji još uvek nije navikla na ovdašnje zvukove.”

„Sad nije ni važno”, kaže Margerit, a njena pomoćnica je pogleda poput psa koga su upravo pomazili. Na spratu, neko zatraži još vina, Pjera ili Žana, a onda jednostavno zatraži pomoć. „Reci mi šta se dogodilo.”

„Jedna od zatvorenica ju je smirila”, kaže ona.

„Neko je ušao u ćeliju Le Neanove?“, pita madmoazel Baji.

Margerit ljutito pogleda svoju pomoćnicu.

„Žena po imenu Ženevjev Meni.“

Margerit obično nije teško da zaboravi svoju sestru. Ali upravo je Lusi pre dva meseca uhapsila tu Ženevjev Meni i poslala je u *La Grande Force*, upozorivši Margerit na pokvarenost svoje bivše pralje – Lusi, koja nikad ne propusti priliku da podseti Margerit na svoje veze s moćnim ljudima. Pre nego što je Lusin sin krenuo očevim stopama i postao novi šef policije, tokom kratkog mandata general-potpukovnika De Mašola, Margerit je bilo lako da deportuje žene koje sama odabere. Sada, glavni predstavnik vlasti ponovo nosi prezime njene sestre. Obično je bilo dovoljno da samo jednom dnevno pomisli na Lusi, pa da se iznervira – njen štap umalo udari o haljinu madmoazel Eloten kad ga podigne ka zatvoru, *La Grande Force*.

„*Allons*, povedite nas.“

Dok prolaze uska dvorišta, spoljne ćelije koje zaklanjaju nebo, Margerit pokuša da se seti još nečega o Ženevjev Meni. Kad je počela svoju službu ovde, mogla je u glavi da drži na stotine imena i lica. Još uvek vidi nedužne oči Šarlot Kuturije, kako šetaju od nje do nadzornice sirotišta, te januarske noći 1709. Ali, iz nekog razloga, Margerit ne može da se seti okolnosti pod kojima je Menijeva nedavno uhapšena. Zna samo da se nikada nisu srele. Jedino čega se Margerit sada seća je da je ljuta na svoju sestru Lusi, koja se ponovo usudila da joj govori šta da radi sa svojim stanarkama. Glavna sestra prebira po svojim ključevima, a jedan stražar joj pomogne da otvori vrata.

„Le Neanova je u samici, skroz pozadi.“ Madmoazel Eloten pruži Margerit sveću.

Ona pokrije rukom nos. Ovo je nedelja u mesecu kad spavaonice zaudaraju na metal i mokru kožu. Svake zime, odvod koji se pruža sa istočne strane *La Salpêtrière* izlije se kad voda obližnje Sene poteče previše brzo i previše nabuja. Zatvor bi onda preplavio

zadah koji deluje čvrsto poput skorenog blata i ptičjeg izmeta – toliko prodoran, da Margerit zna da će joj uprljati haljinu, zavući joj se pod šešir. U mraku, čuje kretanje u ćelijama, gomile koje se pomeraju u slami, tiho stenjanje, ali ne i vrištanje koje je očekivala. Zaustavi se na kraju hodnika.

U početku ne primeti da nešto nije u redu. Svetlost njene sveće pređe preko prve ćelije i zatreperi na rešetkama na pragu vrata. A onda se začuje lupanje, neprekidno, nestrpljivo, uporno. To je zvuk koji Margerit poznaje – više puta je u *La Creche* videla bebe kako udaraju glavom o svoje košare, uljuljkuju se malim udarcima koji bi trebalo da budu majčino milovanje. I Le Neanova nepomično leži, usnula. Gležnjevi joj deluju mršavije tamo gde ih stežu lanci, a nago telo joj se naježilo, pokriveno komadima pohabanog ćebeta. Buka ne prestaje.

Kad Margerit podigne sveću ka sledećoj ćeliji, zatekne priliku koja kleči, crvenih čukljeva dok udara o zid. Zatvorenica ne prestaje, čak ni kad joj svetlo padne kod nogu, čak ni kad okrene glavu ka vratima i pusti da se njene umorne oči zaustave na njoj. Margerit se zagleda u nju, taman toliko da primeti zamršenu mrežu krvnih sudova oko ženinih plavih dužica i da oseti bol koji joj se ponovo probudi u nozi. Kad se vrati do glavne sestre, nije sigurna ko je prvi skrenuo pogled – ona, ili žena koja je nekad radila za njenu sestru.

„Uradi sve što je potrebno da obučesh nesrećnicu”, kaže Margerit kad stigne do vrata. „I molim te prebaci Menijevu u spavaonice *La Maison de Correction*.”

Madmoazel Eloten zausti da nešto kaže, ali se uzdrža. Madmoazel Baji bojažljivo ponudi ruku, o koju se Margerit oslanja sve do svojih odaja. Kad ponovo sedne za svoj sto, doda još jedno ime spisiku putnika za *La Baleine*.

* * *

Kad je Margerit prvi put kročila u *La Salpêtrière*, Opšta bolnica bila je stara trinaest godina. Ona sama imala je osamnaest. Poslednji put u životu, nosila je tirkiznu haljinu, sa izvezenim srebrnim nitima koje su joj kružile oko zglobova poput lisica. Kosa joj je još uvek bila boje rasečene jabuke, ostavljene da diše na kuhinjskom stolu. Margerit nije odabrala da postane *soeur officière*, ali bila je rešena da se ne vrati kući, da ne sledi sestrin primer i stupi u brak.

Bilo je to 1669. Konačno je bilo dozvoljeno izvođenje Molijerovog *Le Tartuffe*. Jednog toplog aprilskog popodneva, pred nemom gomilom, Luj XIV poljubio je stopala dvanaestoro siromaha. Dan pre nego što je Margerit krenula iz prestonice za *La Salpêtrière*, Lusi nije prestajala da priča o Parizu. Bila je zaokupljena nanošenjem smeše od belanaca i olovnog belila na lice, kako bi sakrila ožiljke od boginja koji su joj uništili nežnu kožu. Obojila je plave vene na svojim grudima, kako bi bile bleđe.

Prethodne godine, pre nego što je njihov otac odlučio da će ona služiti u novootvorenoj bolnici, Margerit verovatno na to ne bi obratila mnogo pažnje. Ali sad pošto je bila na putu za *La Salpêtrière*, pažljivo je slušala svaku priču o siromašnima. Uskoro će i ona živeti među njima. Gledala je kako Lusi stavlja parče tamnog tafta na levi obraz i slušala je kako brblja o ljubljenju stopala. Margerit je zamišljala crne nožne prste i slomljene nokte, kraljeve debele usne. A onda se Lusi okrenula ka njoj. „Ne treba da brineš”, rekla je. „Tamo gde ti ideš, nećeš nikog morati da ljubiš. A sumnjam da će biti i mnogo dodirivanja.”

Pokazalo se da je Lusi bila u pravu u vezi s ljubljenjem. Pogrešila je u vezi sa svim ostalim. Tokom pedeset jedne godine koliko je provela u *La Salpêtrière*, Margerit je morala da uhvati i drži mnogo mršavih šaka bez noktiju.

Tokom odrastanja, slušala je o sirotinji u Parizu. Nakon rata oko *La Fronde*, otac bi joj pričao o tome kako farmeri kojima je

oduzeta imovina odlaze sa sela, zatvaraju se u *faubourgs* toliko uske da vazduh i sunce nisu dopirali dalje od odžaka njihovih oronulih kuća. Pričao je o četvrti *Chasse-Midi*, gde bi se ljudi ušunjali u kasapnice da ukradu otpatke mesa. Godine 1642. više od tri stotine muškaraca ubijeno je na ulicama Pariza. Ponavljao bi brojeve, diveći im se kao da broji zlatne novčiće. Čak i nakon što je Kor de Mirakl raščišćen, nastavio bi da priča o lažnom vojniku za koga je čuo, koji bi razmotao zavoje sa svoje potpuno zdrave noge, nakon što je ceo dan od prolaznika tražio pomoć. Njen otac je pričao o njemu kao da ga poznaje. Zatim bi ustao sa svog dvoseda i pogledao u Bijevr, koja je nosila polomljene grane i lišće vrbe u Senu. Margerit je bilo potrebno tri godine da shvati da njen otac ne zna ništa o siromašnima. Da su oni bili samo tema za razgovor sa kraljevskim administratorima i duhovi koji prolaze oko njegove kočije pri povratku kući iz Versaja.

Margerit nije bila očevo prvo izdavanje da ode da radi u *La Salpêtrière*. Kad je kralj osnovao Bolnicu, njihov otac je planirao da pošalje Lusi. U to vreme, to je imalo smisla, čak i za Margerit. Lusi je bila okretna i bistra i veoma tvrdoglava, što su ljudi pogrešno tumačili kao strpljenje ili rešenost. Bila je od onih osoba kojoj su opraštali to osobenjaštvo za njeno dobro. Kad je zalupila vrata svog stana pred nosem nekog grofa, neko je rekao: „O, to baš liči na Lusi.” Njihov otac je bio ubeđen da će sa svojim idejama i smelošću preobratiti Bolnicu u modernu instituciju.

Promenio je mišljenje kad je budući šef policije zaprosio Lusi. Bilo je to jednog toplog, zimskog jutra, a sneg se topio pod naranđastim nebom. Okrenuo se ka Margerit, ispričao joj još jednom o čoveku koji se pretvarao da je povređeni vojnik iz Kor de Mirakla i rekao da bi ljudima poput njega dobro došla pomoć devojke kao što je ona.

Margerit nije sigurna kakva je ona devojka. Ono što zna je da sa šezdeset devet godina još uvek pokušava da dokaže da je sve vreme očigledno bila prvo izdavanje.

Sadržaj

PRVI DEO

Prvo poglavlje	13
Drugo poglavlje	39
Treće poglavlje	69
Četvrto poglavlje	95

DRUGI DEO

Peto poglavlje	123
Šesto poglavlje	155
Sedmo poglavlje	191
Osmo poglavlje	223

TREĆI DEO

Deveto poglavlje	263
Deseto poglavlje	293
Jedanaesto poglavlje	333
Dvanaesto poglavlje	371
Napomena autorke & izjava zahvalnosti	413

Žulija Mali
PELIKAN DEVOJKE

Za izdavača
Dijana Dereta

Lektura i korektura
Dijana Arsić

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-529-4

Tiraž
1000 primeraka

Beograd, 2025.

Izdavač / Štampa / Plasman: **DERETA doo**, Vladimira Rolovića 94a,
11030 Beograd, tel./faks: 011.23.99.077; 23.99.078, **www.dereta.rs**
KNJIŽARA DERETA, Knez Mihailova 46, Beograd, tel.: 011.26.27.934, 30.33.503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.111(44)-31

МАЛИ, Жулија, 1994–

Pelikan devojke / Žulija Mali ; prevod sa engleskog Vesna Stojković. – 1.
Deretino izd. – Beograd : Dereta, 2025 (Beograd : Dereta). – 418 str. ; 21 cm

Prevod dela: Pelican girls / Julia Malye. – Tiraž 1.000.

ISBN 978-86-6457-529-4

COBISS.SR-ID 170676489